

Pr. lect. dr. Lucian Petroaia,
Facultatea de Istorie, Filosofie și Teologie, Galați

**TAINA SFÂNTULUI MASLU
ÎN EDIȚIILE ROMÂNEȘTI
ALE MOLITFELNICULUI
ȘI PARTICULARITĂȚI TIPICONALE
ALE ACESTEIA
ÎN PRACTICA ALTOR BISERICI**

***Abstract:** The cult books written in Romania and used today are the result of a long evolution throughout the history and the sum of countless efforts to brush up the text and complete the Typikon instructions. In the Romanian Molitfelnic which has been printed in 40 editions up to now, the ritual of the Sacrament of the Holy Unction did not have a radical evolution. For example, the ritual of unction in the XVIIth century editions is very much alike to that in the XXth editions; a priest with knowledge of the Slav alphabet could officiate successfully using the oldest editions that we have in Romania.*

It is remarkable, however, the way in which the Romanian language has evolved, from a philological point of view, it passed from cult to literature, being the same as the spoken language of the people.

In order to give it a high level of interest, the study makes a few objective comparisons regarding the differences in officiating the Sacrament of the Holy Unction by the Romanian Orthodox Church and the way it is officiated in the Greek Orthodox Church, the Russian Orthodox Church, the Lipova Church, the Coptic Church and the Armenian Church. This is the point which brings absolute novelty to this study.

***Keywords:** Holy Unction, Molitfelnic, ritual, comparative study, Typikon differences.*

A. Argument pentru un studiu necesar

Creștinul se împărtășește continuu, în Biserică, de harul Preasfântului Duh, care se revarsă de la Tatăl, prin Fiul, la invocarea preotului și ca

răspuns la rugăciunile poporului dreptcredincios. Una dintre cele mai de seamă motivații pentru rugăciune o constituie, din nefericire, boala. Aflându-se în boală, omul se roagă total, iar rugăciunea sa, adesea, arată măsura duhovnicească maximă la care poate ajunge sufletul celui încercat. Pentru aceasta, Domnul Hristos a rânduit în Biserica Sa Sfintele Taine și ierurgii și, în chip special, pentru redobândirea sănătății sufletești și trupești, a instituit Taina Sfântului Maslu.

B. Rânduiala slujbei Sfântului Maslu, în edițiile românești ale Molitfelnicului

Nu există un Molitfelnic eminent românesc. Această importantă carte de cult, folosită astăzi atât de mult în Biserica noastră, în limba română s-a compus din texte de izvor, provenind din spațiile elen și slav. Practic, „Molitfelnicul românesc“ este o mixtură de elemente euhologice grecești și unele elemente de ritual slav. Rânduiala Tainelor și a ierurgiiilor din edițiile actuale ne parvine din surse primare, șlefuite de-a lungul timpului prin nenumărate exemplare de manuscrise sau ediții succesive tipărite (îndeosebi cele grecești) și prin ediții slave (care au convins mai ales prin pietatea populară atât de evidentă în tot spațiul de circulație al acestora)¹.

Studiul de față își propune a realiza o comparație obiectivă între diferitele ediții românești de Molitfelnic tipărit, de la primele păstrate și până la ultima în uz, astăzi, în Biserica Ortodoxă Română, dar și comparații între modul în care se săvârșește Sfântul Maslu în Biserica noastră și în alte Biserici (Greacă, Rusă, Coptă, Armeană, Lipovenească). De asemenea, am formulat câteva concluzii și propuneri finale pentru ameliorarea conținutului Molitfelnicului românesc actual, la capitolul „Taina Sfântului Maslu“.

---

1. Primul studiu solid, la temă, este semnat de Ioan Floca, *Molitfelnicul ortodox (studiu istorico-liturgic, cu privire specială asupra Molitfelnicului românesc până la sfârșitul secolului XVIII)*, în „Mitropolia Ardealului“, VII (1962), p. 91-115. Vezi și pr. D. Buzatu, *Din istoria Molitfelnicului ortodox*, în „Mitropolia Olteniei“, XVIII (1966), nr. 1-2, p. 16-46.

I. Îndrumările preliminare, pentru preot, de pregătire a slujbei Maslului

1. Sfaturi pentru preoții slujitori

La acest capitol se încadrează precizările pe care le fac unii prefațatori – ierarhi, cu adresări directe către preoți privind slujirea Tainelor și ierurgiilor, cu cucernicie adâncă și cu frică de Dumnezeu. Unul dintre primele astfel de texte este introducerea pe care o face mitropolitul Dositei al Ungrovlahiei, într-o ediție a Molitfelnicului său, în care arată: „*Maslul iaste o Taină ce să întemeiază pre kuvintele sfântului Apostol Iakov, karele zice. De boleaste cineva între voi, kiame pre Preoții bisearicii kasăse roage pentru dânsul, ungândul cu sunt de lemn pentru numele Domnului și rugăciunea kredinței va mântui pre cel bolnav șil va rădika Domnul și de va fi și făcut păkate, să vor lăsa lui*“, adăugând mai departe că preotul trebuie să fie „*pildă creștinilor în cuvânt, în petreacere, în dragoste și în credință, ka să urmeze aceia faptelor voastre celor bune, kăci ka de la cei ce sunteți luminători lor, de veți păzi lumina bunățăților sufletești nestrikată, dea pururea au a să lumina și ei*“². Este de remarcat faptul că ierarhul își întemeiază predoslovia pe temeiul scripturistic al Tainei Maslului. De aici rezidă și autoritatea cuvintelor sale, care se alimentează din autoritatea apostolică a cuvintelor Scripturii.

A doua ediție, interesantă sub acest aspect, ne parvine de la începutul secolului al XIX-lea, din spațiul transilvan. Cuvântul-înainte al Evhologhionului de la Brașov, apărut în 1811, nu este semnat de vreun ierarh, dar se adresează preoților cu aceeași autoritate spirituală: „*Drept aceea, tu, o Preote! ia aminte și fără grijă poartă, ka toate sfintele Taine ceale de la Dumnezeu date noauă, și alte rânduiale și slujbe de sfinții Apostoli, și dela sfinții Părinți așezate... kum să kuvine săle săvârșești, ka oun ispravnik înțelept al Tainelor lui Dumnezueu. Kă de nu te vei nevoi tu a face aceas-ta, și ție perire veacinică și poporului înkredințat ție, foarte mare pagubă sufleteaskă vei aduce, Pentru aceeaia dar, foarte bineți ia seama la toate treburile preoțești Pentru că de vream ce teai ales la vrednicia Preoției, kasă slujești Tainelor Preasfântului Duh, să kade să fii pildă kreștinilor*“³.

2. *Evhologhion*, București, 1794, f. 7 recto, nenumerotată.

3. *Evhologhion, adekă Molitfenik*, Brașov, 1811, f. 3 recto-verso, nenumerotată.

Iar despre Sfântul Maslu învață că este „*oungerea cu ount de lemn acelor bolnavi karea să face de la Preoți, prin karea bolnavul dobândește de la Dumnezeu dar arâbda durerile și boala a să oușura*“⁴. Aici accentul se pune pe viața preotului, care trebuie să fie curată, pentru ca slujirea sa să fie curată și sfântă. S-ar putea întrezări aici și o nuanță scolastică a lui „*ex opera operato*“, întrucât ediția provine din spațiul ardelean, unde influențele teologice reciproce între confesiuni sunt multiple.

O a treia ediție cu sfaturi date preoților în introducere este cea de la Iași, 1834, iar cuvântul de binecuvântare aparține mitropolitului Veniamin (Costachi) „*al Sucevei și Moldovei*“. Aici se arată că „*fieștekare Preot, Ierurgos, adikă săvârșitoiu de cele sfinte*“ folosește Molitfelnicul „*prekum pentru un oștean arma, înkât se poate intitula această karte cu zisa Apostolului Sabia Duhului Sfânt*“. Și mitropolitul adaugă: „*Drept aceasta, pre cea ku pătrundere cetire și ourmare a învățăturilor ei, rekomenduindusă cucerniciilor voastre, Protopresbiteri și Presbiteri întru împlinirea lor*“⁵. Abordarea este aici mult mai misionară, îndeamnă la lupta cea duhovnicească. Exprimările mitropolitului Veniamin amintesc oarecum de sintagma paulină de „*armătură a Duhului*“, pe care Apostolul o dezvoltă în Epistola către Efeseni, la capitolul VI.

Cel mai complex și inspirat cuvânt îl adresează slujitorilor mitropolitul Nifon al Ungrovlahiei, care circumscrie întreaga Prefață a Molitfelnicului editat de el ideii că Dumnezeu vindecă pe om prin mai multe „*doktorii de vindecare a păcatelor sufletelor noastre*“: „*Amăgit de patimă, omul apukă pe kalea râului, Dumnezeu îi arată greșala, dar îndată îi arată și nemărginita sa milostivire, și pe rana păcatelor lui turnă balsamul unei vindekări slabe pentru ka ku încetul și treptat să ajungă la tămăduirea cea mare și de viață dătătoare. Printr-o lege puse hotar greșalelor sale și printr-alta îl kiemă iarăși la viața cerească. Astfel fu legea veke ku tăerea-împrejur, mielul... asemenea apoi fu legea nouă pe kare ka so statornicească, koborâ din ceru pre ful său kare luă kipul nostru, și ka să stingă păkatul suferi kiar și moartea pre kruce, învie și se sui la ceru, lăsând în mijlokul nostru, puterea darului Duhului Sfânt spre vindekarea tuturor boalelor sufletelor noastre poruncind a spăla paka-*

4. *Ibidem*, f. 2 verso, nenumerotată.

5. *Evhologhiu sau Molitfelniku*, Iași, 1834, f. 2 r., nenumerotată.

*tuł strămoșesk prin apa sfântului Botez, a ne însemna ku darul Duhului sfânt ku ungerea Mirului, a ne uni ku dânsul prin sfânta Kuminekătură, a propovedui Evanghelia sa prin darul Preoției, a ne ușura de păcate prin Mărturisire...a înmulți neamul omenesk prin Nunta cea după lege și...a ne vindeka isvorul a orikării boale trupești prin rugăciunea Maslului*⁶. Multă teologie și știință a Scripturii va fi avut acest ierarh, care atât de bine prezintă, ca într-o oglindă, jocul tip-antitip, care privește prefigurarea Maslului în Legea Veche și deplina sa lucrare în Legea harului, în Biserica creștină, lucrare ce se întemeiază pe Jertfa Mântuitorului.

2. Îndrumări tipiconale pentru preoți, privind slujirea Sfântului Maslu

Primele ediții nu oferă nici un fel de îndrumare, în vederea pregătirii slujitorilor pentru această Sfântă Taină. Abia spre mijlocul secolului al XVII-lea, în unele ediții se notează că Sfântul Maslu „...se cântă de șapte preoți, adunați fiind în Besearikă sau akasă. Făkând Preotul cel dintâi obicinuitul început, zicem *Труцѣмоє*....”⁷ („Sfinte Dumnezeu!...”, n.n.). Slavonismele din text, numeroase la început, dispar treptat, deodată cu edițiile de secol XIX.

Prima ediție care aduce detalii multiple privind pregătirea spațiului liturgic și a recuzitei necesare slujirii Tainei Sfântului Maslu este una care provine din Basarabia secolului al XIX-lea (Chișinău, 1820): „*Să pune te- trapod și pre dânsul un blid ku grâu, și deasupra grâului kandela deșartă. Și împrejurul grâului, înfipt în grâu 7 pomazealnici*⁸, *karii sânt îmbrăcați cu bumbac pentru oungere și Sânta Evanghelie: și să împărțesk la toț pre-*

6. *Efhologiu sau Molitfelnic îndreptat*, București, 1858, f. 3 r.-v., nenumerotată.

7. *Molitfelnic*, Râmnic, 1691, p. 88. Chiar ediții târzii, de sec. XVIII, mențin acest început în limba slavonă: Iași 1749, p. 88; Râmnic, 1768, f. 45 r.; Râmnic 1782, f. 45 r.; București, 1794, f. 45 r.

8. Bețișoare pentru uns. Erau, practic, miruitoare improvizate dintr-un bețișor, cu un capăt învelit în bumbac. Cuvântul provine de la verbul slavon „*помазати*” – „a unge”. În *Molitfelnicul* slavon de la 1635 citim că preoții foloseau pentru ungere un „pămătuf”, cu care „pomăzluiau bolnavul”. Despre aceasta, a se vedea câteva referiri la C. Cornescu, *Rânduiala Sf. Taine a Cununii, Mărturisirii și Maslului în diferite ediții ale Molitfelnicului slav și român folosit în Biserica Română*, în “*Mitropolia Olteniei*”, XIV (1962), nr. 10-12, p. 602-623.

oții lumânări“. Se precizează, de asemenea, că preoții sunt îmbrăcați în fe-loane și modul în care se face căderea mare, în „*toată biserika sau în casă și pre oameni*“, apoi este redată complet formula binecuvântării mici.

Prima ediție de secol XX care aduce câteva precizări cu privire la pre-gătirea catehetică pe care preotul este îndatorat să o facă acelu credincios care cere Maslul, cât și privitor la modul duhovnicesc de pregătire pentru primirea acestei Taine, este cea de București, 1926. La începutul capito-lului „Rânduiala Sfântului Maslu“, citim: „*Tuturor creștinilor, celor bol-navi de boală trupească sau sufletească, le este foarte folositoarea această sfântă rugăciune, căci le dă tămăduire trupului și iertare sufletului. Pentru aceasta se cuvine preoților să sfătuiască pre toți creștinii, cari vor cere a li se săvârși această sfântă taină, ca mai întâi să-și cerce știința lor și să se mărturisească curat la duhovnic, apoi adunându-se șapte preoți...*“⁹.

II. Rânduiala de început și Canonul Sfântului Arsenie

În primele ediții, începutul slujbei se făcea cu „Sfinte Dumnezeule...“ și celelalte rugăciuni mici, urmate de Psalmul 142, cântarea „Aliluia“ și stihurile ei, în Glasul 6, urmată de troparele de umilință – toate în slavo-nă¹⁰. Toate acestea însă, au fost transpuse pe limba română, deodată cu începutul sec. al XVII-lea¹¹. Rugăciunea „*Împărate ceresc...*“ apare mult mai târziu, abia la jumătatea secolului al XIX-lea¹², și nu în toate edițiile¹³. De notat că cele mai vechi ediții tipărite la noi cuprind ectenia de după Psalmul 142 în forma ei prescurtată: „*Iar și iar...Apără...*“ șcl¹⁴; se știe

9. *Evhologiu bogat*, București, 1926, p. 110. Cu acest text, revăzut, și cu alte detalii vine ediția București 1950, p. 106. După aceasta, Molitfelnicele ulterioare preiau exact aceste necesare povățuiri.

10. *Molitfelnic*, Iași, 1681, f. 60 r.

11. De exemplu, București 1729, p. 89; Iași 1764, p. 115-116.

12. Vezi *Evhologhion adekă Molitvenik bogat*, tipărit de Sfântul Mitropolit Andrei Șaguna la Sibiu, în 1846, p. 85 și, mai târziu, *Evhologiu sau Carte de rugăciuni*, București, 1888, p. 94.

13. Abia de la începutul secolului XX se generalizează, în Molitfelnicele de la noi, deschiderea Tainei Maslului cu Rugăciunile începătoare, mai precis cu „*Împărate ceresc...*“: a se vedea *Evhologiu bogat*, București, 1926, p. 110.

14. *Molitfelnic*, Râmnic, 1691, p. 89, București, 1729, p. 89.

însă că, până în secolul al XIII-lea, în manuscrise, rânduiala inițială cuprindea ectenie mare întreagă, la acest moment¹⁵.

Canonul este numit „*Rugăciunea Maslului, cântarea lui Arsenie*”¹⁶. Stihul „Stăpâne, Hristoase, miluiește și tămăduiește pe robul Tău...” se regăsește la început în forma slavă, netradusă: „*Владико, Христе, помилуй раба моего*” (în traducere – „Stăpâne, Hristoase, miluiește pe robul Tău...” n.n.). Începând cu ediția de Râmnic, 1691, stihul este tradus în românește, dar unele ediții nu îl indică¹⁷. În timp, acest stih este redat în diverse forme: „*Stăpâne, Hristoase, miluiaște pre robul Tău*”¹⁸, „*Stăpâne, Hristoase, Milostive, miluiaște pre robul Tău*”¹⁹ sau, în epocă, „*Stēpâne Chritōse milostive, miluește pre servul tēu*”²⁰.

În Molitfelnicul Sfântului Dosoftei, la începutul Canonului este redat Irmosul integral, în forma: „*A Măriiroșie luciu, ku neudate picioare, acea vechiu kălkând Izrail. ku kruce kipuite alui Moisi falnikă putere în pustie au învins*”²¹; în toate celelalte, acest stih este redat doar parțial – prin începutul său. La finalul Canonului, la Dosoftei, rugăciunea „Cuvine-se cu adevărat” se regăsește doar indicată, prin sintagma de început, tot în limba slavonă: „*Дестойно есть...*”; de asemenea și precizările privind citirea sau cântarea Luminândeii: „*Cercetatu-ne-a pe noi de sus, Mântuitorul nostru...*”²².

În unele ediții, ceva mai vechi, imnul „Cuvine-se cu adevărat...” începea și astfel: „*Kadesă după adevăr săte fericim ka pre o Năskătoare de Dumnezău, pururea fericită și prea nevinovată și Maika Dumnezeului nostru...*”²³.

O ediție foarte bine structurată la acest capitol este cea de Brașov 1811, care marchează, prin semne ornamentale tipografice, dar și prin

15. Câteva date despre acest lucru la ierom. Petru Pruteanu, *Slujba Sfântului Maslu: istorie și actualitate*, în „Altarul Reîntregirii”, XV (2010), nr. 2, p. 228, nota 12.

16. *Molitfelnic*, Râmnic, 1691, p. 92. Vezi și ediția Sfântului Antim Ivireanul, Râmnic, 1706, p. pe cea de București, 1729, p. 92 ș.u.

17. De exemplu, Râmnic, 1706; Brașov, 1811,

18. *Molitfelnic*, Iași, 1749, p. 92; Râmnic 1782, f. 47 r.; București, 1794, f. 47 r.; Blaj, 1815, p. 98; Sibiu, 1833, p. 90; Iași, 1834, p. 95; Sibiu, 1849, p. 98.

19. *Molitfelnic*, Iași, 1764, p. 120.

20. *Evhologiu sau Carte de rugăciuni*, București, 1888, p. 96.

21. *Molitfelnic*, Iași, 1681, f. 60 r.

22. *Ibidem*.

23. *Molitfelnic*, Râmnic, 1691, p. 99.

titlu – „*D'acia kanonul...*“, acest subcapitol din rânduiala Tainei; cu o altă calitate a tiparului, inferioară acesteia, dar la fel de bine compartimentată, este ediția Blaj, 1815. De o calitate mult superioară și cu aceeași bună structură este ediția de Sibiu, 1833.

Partea finală a Canonului nu cunoaște diferențe prea mari. Sunt sesizabile doar diferențele legate de însăși evoluția limbii române. Spre exemplificare, arătăm cum una dintre stihirile Laudelor s-a „șlefuit“ astfel:

<i>Molitfelnic, Iași, 1683, f. 63 v.</i>	<i>Molitfelnic, Râmnic, 1706, p. 92.</i>	<i>Molitfelnic, Brașov, 1811, p. 91-92</i>	<i>Evhologiu bogat, București, 1926, p. 118</i>
<i>Datai gharul tău prin aităi binei torcătoriului, apostoli, omiubitoriule, ku oliiul sânt al tău astâmându tuturora ranele și boalele, cu oliiul tău, în kredință prekare ce vine șakmu ka un milos sfințește și miluiaște de toată boala kurățăștel și de hrană il în putredata spodobeăștel D(oam)ne.</i>	<i>Datai darul tău prin Apostolii tăi iubitoriule de oameni, întru ceale bune prefăkătoriule să tãmăduiaskă toate ranele și neputințele: drept aceea pre acela ce vine ku kredință kătră ount de lemnul tău akuma il sfințește, miluiaștel, kurățăștel de toată neputința ka oun îndurat, șil învrednicește hranei tale cei nestrikate Doamne.</i>	<i>Datai darul tău prin Apostolii tăi, lesne iertătoriule, Iubitoriule de oameni, prin ountul de lemn cel sfânt al Tău, să vindece ranele și boalele tuturor: Pentru aceasta pre cel ce vine ku kredință spre ountul de lemn al tău, și akum ka un îndurat sfințeștel, miluiaștel, kurățăștel de toată neputința ka oun îndurat, șil învrednicește desfătării tale cei ne strikate Doamne.</i>	<i>Dat-ai darul tău prin Apostolii tăi, lesne iertătorule, Iubitoriule de oameni, prin untulde lemn cel sfânt al Tău, să tãmăduiască ranele și boalele tuturor. Pentru aceasta pre celce vine cu kredință spre untul- delemn al tău, și acum ca un îndurat sfințește-l, milu- iește-l, curățește-l de toată neputința ca un îndurat, și-l învrednicește desfătării tale celei nestricate, Doamne.</i>

Iată cum nici Troparul pe glasul 4, care se cântă înainte de binecuvântarea mare a Sfintei Taine, nu a evoluat în timp decât foarte puțin, sub aspect lingvistic:

Iași, 1683, f. 64 r.	Râmnic, 1691, p. 101	Blaj, 1815, p. 107
<p><i>Sărguitoriu împărățutas, însuțai fiind Hristoase, dăsus arată sokotință, anțătorii șerbii tăi. Izbăveștei dedăngegiuni (?) și den amară durori, rădikă să telaude, și să slăvească nepărăsind, prin rugile a dumnezăunăskătorii însuți omiubitorule.</i></p>	<p><i>Unule, cel ce ești grabnik spre ajutoriu H(ristoa) se, arată de sus grabnikă cercetare robului Tău ce pătimește: izbăveștel de boli și de durerile cel amare: ridică ka săți kante ție și să te laude neîncetat: pentru rugăciunile năskătoarei de Dumnezeu, ounule iubitoriule de oameni.</i></p>	<p><i>Ounul, cela ce ești grabnik spre ajutoriu H(ristoa)se: arată de sus grabnikă cercetare robului Tău celui ce pătimește: mântuiaștel de boale și de durerile ceale amare: ridikă ka săți kante ție, și să te mărească ne încetat: Pentru rugăciunile Năskătoarei de Dumnezeu, ounule Iubitoriule de oameni.</i></p>

În concluzie, până la acest punct, textul slujbei, tradus bine în românește, încă de la început, în timp, s-a transmis fidel, evidențiindu-se doar câteva diferențe care intervin drept urmare a evoluției și maturizării limbii.

III. Rânduiala Tainei Sfântului Maslu în edițiile românești ale Molitfelnicului

1. Binecuvântarea pentru începutul Tainei Maslului

Primele ediții tipărite nu precizează cu ce fel de binecuvântare începe Taina însăși. În ediția Sfântului Mitropolit Dosoftei, după Troparul „Unule cel ce ești grabnik spre ajutor...” se indică doar că „Șin dată diakonstele (ecteniamare, n.n.) diakonul cel dintâi sau popa”²⁴. O indicație asemănătoare se regăsește și în multe alte ediții, până târziu²⁵. Practic, binecuvântarea mare lipsea și, după Troparul „Unule, Cel ce ești...” urma direct ectenia mare.

Din secolul al XVIII-lea, doar în ediția Sfântului Antim Ivireanul, după sfârșitul canonului și după Troparul „Unule, Cel ce ești grabnik...” este indicată rostirea „otrustului zilei mik”, după care preotul protos rostea binecuvântarea mare²⁶. Această importantă precizare nu intră acum

24. *Molitfelnic*, Iași, 1683, f. 64 r.

25. De exemplu, București, 1729, p. 101.

26. *Molitfelnic*, Râmnic, 1706, p. 93-94.

definitiv în rânduiala Maslului din Molitfelnicul românesc, întrucât toate edițiile ulterioare, de secol XVIII și XIX nu precizează nimic în legătură cu binecuvântarea mare²⁷. La finele secolului al XIX-lea se rezolvă această problemă, prin câteva mici precizări necesare: „*Aicea, având untdelemn curat, gătit în vas, se aprind și șapte lumini...Iar preotul cel dintâi, luând Evanghelia, însemneză în chipul Crucei preste unt-de-lemn, zicând: «Binecuvântată este împărăția...»*”²⁸

2. Ectenia mare

Textul ei este neschimbat până astăzi. În unele ediții, la cererea a patra, textul era formulat „*pentru sântă casa aceasta și karii cu kredință, bună veghearea și frika lui Dumnezeă întră întru dânsa...*”²⁹. Sintagma de „sântă casă”, deși aparent incorectă teologic este, mai întâi, o reminiscență din timpul când Maslul se făcea în case unit cu Liturghia³⁰; apoi, în sens actual, este o chemare la viață duhovnicească: arată că respectiva familie trebuie să se ridice atât de mult prin trăirea duhovnicească, încât casa în care viețuiește să se transforme într-o „mică biserică”, după cuvântul Sfântului Ioan Gură de Aur. Până târziu, la începutul sec. al XX-lea, această expresie rămâne în Molitfelnicul românesc.³¹

27. De exemplu, edițiile de București, 1729, p. 101; Iași, 1749, p. 101; Iași 1764, p. 132; Râmnic, 1768, f. 51 v.; Râmnic, 1782, f. 50 v.; București, 1784, f. 50 v.; Brașov, 1811, p. 93; Blaj, 1815, p. 108; Chișinău, 1820, f. 86 v.; Sibiu, 1833, p. 99-100; Iași 1834, p. 105; Sibiu, 1849, p. 100.

28. *Evhologhiu sau Carte de rugăciuni*, București, 1888, p. 106. Edițiile de după această dată preiau acest element: *Evhologiu bogat*, București, 1926, 119. Vezi și *Agheasmatar*, București, 1937 și *Molitfelnic*, București, 1938.

29. Vezi *Molitfelnic*, Iași, 1683, f. 64 r.; Râmnic, 1706, p. 94.

30. În acest sens, a se vedea capitolul „Taina untdelemnului binecuvântat (Maslul) în legătură cu dumnezeiasca Euharistie”, din teza de doctorat a teologului sârb Nenad S. Miloșevici, *Dumnezeiasca Liturghie – centrul cultului ortodox. Legătura indisolubilă a Sfintelor Taine cu Dumnezeiasca Euharistie*, Editura Deisis, Sibiu, 2012, p. 154-181; vezi și pr. prof. dr. Constantinos Karaisaridis, *Taina Sfântului Maslu. Privire istorică, teologică și pastorală*, în vol. „Taina Sfântului Maslu. Implicații eclesial-liturgice și terapeutic-pastorale. Simpozion Național de Teologie Liturgică. Arad, 27-29 martie 2012”, Editura Universității „Aurel Vlaicu”, Arad, 2012, p. 35-74.

31. Abia în *Evhologiu bogat*, București, 1926, textul cuprinde sintagma „*Pentru Sfânta Biserica aceasta...*” (p. 120).

De asemenea, unul dintre elementele majore care diferențiază textul Ecteniei Mari din edițiile mai vechi, față de cele mai noi, se referă la pomenirea ierarhului locului sau chiar a patriarhului ecumenic³², înainte de cererea pentru binecuvântare a untdelemnului. După Molitfelnicul de Iași, 1683, la ectenia mare de la Taina Sfântului Maslu, în edițiile care au apărut la noi nu se mai pomenește ierarhul.

3. Rugăciunea sfințirii untdelemnului

Edițiile vechi precizează aici că este obiceiul ca „în Biserika mare (la Constantinopol, n.n.) bagă vin în kandilă supt ountdelemn în lok de apă, la masle”³³. Nu se precizează încă de la început faptul că rugăciunea trebuie citită de șapte ori, ci doar aceasta: „Și până acești toți preuții această molitvă unul câte unul, iară pāvății cântă ceaste tropare, glas 2”³⁴. Deodată cu ediția de Râmnic, 1691, se explicitează citirea acestei rugăciuni „până să plinește de șapte ori”³⁵. Sfântul Antim, în Molitfelnicul său, notează explicit: „Această rugăciune să zice de șapte ori...”³⁶, apoi toate edițiile preiau această precizare³⁷.

4. Troparele de dinaintea primei pericope apostolice

Toate troparele au fost confruntate, piesă cu piesă, în paralel, de la prima la ultima ediție cercetată. S-a constatat că sunt întru totul neschimbate, variind în timp, destul de puțin, doar forma literară a expunerii.

5. Pericopele apostolice

De asemenea, și textele apostolice de la Sfântul Maslu sunt aceleași, în toate edițiile tipărite la noi: Iacov, 5, 10-16; Romani 15, 1-7; I Corinteni 12, 27-31 și 13, 1-8; II Corinteni 6, 16-18 și 7, 1; II Corinteni 1, 8-11; Galateni

32. Este cazul Molitfelnicului Sfântului Mitropolit Dosoftei, Iași, 1683, în care textul de pomenire a ierarhului este: „Pentru arhiepiscopul nostru patriarh Iakov, cinstita preoțime în Hristos diakonime a tot klirul și poporul...” (f. 64 r).

33. *Molitfelnic*, Iași, 1683, f. 64 v.

34. *Ibidem*.

35. *Molitfelnic*, Râmnic, 1691, p. 102.

36. *Molitfelnic*, Râmnic, 1706, p. 95.

37. Începând cu București, 1729, p. 102; vezi și Iași 1764, p. 130, 133-134 ș.u.

5, 22-26 și 6, 1-2; I Tesaloniceni 5, 14-23. Expunem mai departe, pentru frumusețea textului, pericopa apostolică din Epistola Sfântului Iacob, cap. V, 10-16, preluată dintr-una dintre cele mai vechi ediții tipărite păstrate: *„Fraților, izvor vă luați a patimii și alungă-răbdării, preprorocii karii gră-iră noauă ku numele Domnului. Înkă fericim pre ceia ceau răbdat. Răbdarea lui Iov șafi auzit și fărșenia Domnului ați văzut. Kă mult milos iaste șindurătoriu. Mainte dară de tote frații mei nuvă giurarății nici ku ceriul, nice ku pământul, nicie kualte kare giurământ. Ce să fie avoastră, ceia cei ei. Și ceia cei nu, nu. Ka să nu înfățarie kadeț. Paterău neșcine avoi fakă rugă. Petrea e bine neșcine a voi kante laudă pre Dumnezeu. Boleașce neșcine avoi, kiame popii besearicii și să fakă rugă deasupra lui ku ungândul ku untdelemn înnumele Domnului. Și ruga kredinței mântuiva pre bolnavul. șil va skula pre dânsul Domnul. Și deahi și păkate făkută, iertasăva lui. Is-povăduiți pentru isțăliț, kă mult pote ruga dreptului agiutorirea“³⁸.*

Citirea Apostolului pregătește momentul solemn al citirii Sfintei Evanghelii și momentul de mare intensitate și trăire a citirii rugăciunii. Din acest motiv, textele apostolice sunt de un mare impact, fiind ascultate cu mare atenție de popor³⁹.

6. Pericopele evanghelice

Ca și în cazul fragmentelor apostolice, în edițiile tipărite la noi și pericopele evanghelice moștenesc același conținut ca acela de astăzi, conform tabelului sinoptic de mai jos:

I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.
Luca 10, 25-37	Luca 19, 1-10	Matei 10, 1, 5-8	Matei 8, 14-23	Matei 25, 1-13	Matei 15, 21-28	Matei 9, 9-13

Uneori nu sunt precizate elementele tipiconale de dialog dintre diacon, preot și popor (strană), atât înainte de citirea Evangheliei (*„Înțelepciune, drepti, să ascultăm... Pace tuturor...Și duhului... Din Sfânta Evanghelie... Slavă Ție, Doamne...Să luăm aminte...“*), cât și după aceasta (*„Pace ție...“*).

38. *Molitfelnic*, Iași, 1683, f. 65 v. - 66 r.

39. În acest sens, vezi pr. lect. dr. Lucian Petroaia, *Cele șapte pericope apostolice din slujba Sfântului Maslu*. „Să ne curățim pe noi de toată întinarea trupului și a duhului“, în *„Ziarul Lumina“*, VIII (2012), nr. 250 (2356), p. 11.

Slavă Ție, Doamne... “șcl.)⁴⁰. Ediția de Bălgrad, 1689, conține și Evangheliile care se citesc "la muieri".

Citirea pericopelor evanghelice este urmată de rostirea ecteniei întregite, prescurtată, cu structura fidel moștenită până astăzi.

7. *Rugăciunea la ungerea bolnavului – formula Tainei*

Nici rugăciunea care se face la ungerea bolnavului nu are variațiuni radicale, când comparăm primele ediții cu forma ei din Molitfelnicul de astăzi. Limba română, încă „nevârstnică“ în timpul primelor ediții, arată pe Domnul Dumnezeu ca „*vraci al sufletelor și al trupurilor*“⁴¹. Tot la Sfântul Dosoftei, Sfânta Cruce este pomenită după invocarea puterilor cerești („*Prin dvorile a cinstitelor cereri puteri...*“), după care urmează invocarea Sfântului Ioan Proorocul și Botezătorul. De asemenea, la pomenirea Doctorilor fără de arginți, în loc de Sfântul Mochie este pomenit un „Fotie“; Sfântul Talaleu nu este pomenit deloc, dar este amintit un alt sfânt, „Policar“ (probabil Policarp).⁴² După momentul Râmnic 1691, Molitfelnicul românesc cuprinde această rugăciune completă, așa cum este până astăzi.

8. *Ritualul liturgic de ungere a bolnavului, cu untdelemnul sfințit*

Precizările privind ungerea bolnavului s-au îmbogățit în timp, primele ediții românești precizând doar că „*această molitvă ozîk toț popii după Evanghelie, dakă își sfârșeaște molitva, oungând cu ountdelemnul prebolnavul laobraz, la mâni și peaveții kântă „Господу оръжче...*“ („Doamne, armă...“, n.n.)⁴³. De multe ori, precizările sunt cu mult mai simple, „...*până cel ounge Preotul acela cei face Maslul, kântăreții kântă Troparul acesta, Glas 8...*“⁴⁴ sau, „...*și așa ea Preotul din sfântul ount șiil ounge zikând rugăciunea aciasta...*“⁴⁵. În ediția de Bălgrad, 1689, rugăciunea „Părinte Sfinte...“ este așezată la sfârșitul slujbei, după rugăciunea ce se

40. În aproape toate edițiile. Vezi, de exemplu, *Molitfelnicul* de la Râmnic, 1691, îndrumările de la p. 106, 113, 116, 119-120, 122-123, 127-128, 131-132.

41. *Molitfelnic*, Iași, 1683, f. 68 r.

42. *Ibidem*.

43. *Ibidem*, f. 68 v.

44. *Molitfelnic*, Râmnic, 1691, p. 110.

45. *Molitfelnic*, Râmnic, 1706, p. 101.

citește pe capul bolnavului, preotul făcând ungera cu „*pămătușul întins în uloiu...cruciș, la frunte, la gură, la inimă, la îmbere ourekile, la mâni, grăind: Agiutoriul nostru în numele Domnului kare au făkut ceriul și pământul...Auzitevoi Dumnedzău în dziua grijii tale, folosiva numele Dumnedzăului lui Iakov*“⁴⁶; tot aici, la ultima ungeră, cea de după rugăciunea cu Evanghelia deschisă pe capul bolnavului, preotul folosea o altă formulă liturgică: „*Blagoslovenia Domnului Dumnedzău și a Mântuitoriului nostru Iisus Hristos spre tămăduirea sufletului și trupului robului lui Dumnedzău (numele) akum și pururea...*“⁴⁷

Notabil este faptul că, după fiecare din cele șapte rugăciuni, intervine precizarea: „*Daciea să fakă Preotul ungera împreună ku rugăciunea pre kum sau arătat înapoi*“⁴⁸. Foarte detaliat sunt redate momentul și modalitatea ungerii, în ediția de Chișinău, 1820, unde, după fiecare rugăciune se arată: „*Iar după rugăciune, îndată Preotul (se precizează numărul, al câtelea preot a citit – „primul, al doilea ...al șaptelea“), luând pomazealnicul (se precizează al câtelea) și muindu-l în sfântul ountdelemn, unge pe cel bolnav, zikând molitfa „Părinte sfinte Doftorul sufletelor...“*“⁴⁹. Însă, detalii legate de ungera ce se face la Maslu lipsesc în Molitfelnicul românesc până după jumătatea secolului al XIX-lea. Prima ediție cu detalii despre acest act liturgic al ungerii la Sfântul Maslu este cea de Chișinău, 1820, în care se precizează următoarele: „*Și după rugăciune, Preotul ku oun pomazealnik din ceale șapte și muindul în sfântul ountdelemn, unge în kipul Krucii pre cel bolnav, pre frunte, pre nări, pre fălci, pre gură, pre piept, pre mâini, pe de amândoaună părțile, zikând molitfa...*“⁵⁰.

Precizăm că, de-a lungul timpului, materia Tainei, uleiul, a purtat denumiri diverse: „sfântul ount“⁵¹, „sfântul ountdelemn“⁵², „untdelemnul ce s-a sfințit“⁵³.

46. *Molităvnik*, Bălgrad, 1689, f. 66 v.

47. *Ibidem*, f. 87 r.

48. În multe ediții. Vezi, de exemplu, *Molitfelnic*, Iași 1749, p. 111-112, 115-116, 119-121, 126, 130-131.

49. *Molitfelnic*, Chișinău, 1820, f. 97 v, f. 100 r, f. 102 v, f. 106 r, f. 109 v.

50. *Ibidem*, f. 93 r.

51. *Molitfelnic*, Iași 1749, p. 110; Iași, 1764, p. 143; Râmnic, 1768, f. 56 v.; București, 1794, f. 56 v.; Brașov, 1811, p. 104; Blaj, 1815, p. 117; Sibiu, 1849, p. 104.

52. *Molitfelnic*, Chișinău, 1820, f. 100 r.; Iași 1834, p. 115.

53. *Evhologiu bogat*, București, 1926, p. 128 ș.u. Ca o influență lexicală maghiară, notăm că într-un manuscris bihorean, materia Tainei se numea „uloiu“ – vezi pr. dr. Gheor-

9. Cele șapte rugăciuni ale Tainei

Textul lor este neschimbat, pe parcursul zecilor de ediții în limba română. Unele diferențe sunt observabile doar la nivel filologic.

Din punct de vedere al rânduiei de citire, la prima rugăciune există un caz precizat de mai multe Molitfelnice, în care se citea doar partea inițială a acestei rugăciuni (de la „*Cel ce ești...*“, până la „*...împărăția cerurilor...*“, după care se zicea ecfonisul „*Că Ție...*“). Partea a doua a acestei rugăciuni, majoritară, era lăsată cumva „ad libitum“, întrucât o notiță precizează: „*Kadesă aști, kă ounii rugăciunea aciasta numai până aici o cetesc, șindată zik văzglășenia*“, iar alții o cetesk toată⁵⁴. În Molitfelnicul editat de Sfântul Antim, această primă rugăciune este chiar redată doar în prima sa parte⁵⁵ și nu există nici o altă referire la citirea ei, în forma completă, de astăzi. Această formă completă, fără ambiguitatea creată de notița sus-indicată, este cuprinsă în edițiile de secol XX, începând cu cea din 1926⁵⁶.

Notăm că cele șapte citiri din Apostol și Evanghelie, cele șapte rugăciuni și șapte ungeri cu untdelemnul sfințit creează particularitatea esențială a Maslului: structura septenară a acestei Taine.

10. Rugăciunea cu Evanghelia deschisă pe creștetul bolnavului

După citirea rugăciunii a 7-a, se citește rugăciunea specială, pe creștetul bolnavului, cu Evanghelia deschisă. Ritualul este ancestral: „*DVacia intră la mijlokul popilor cela cei face maslele și luând popa cel mare în mână sfânta evanghelie, o pune deskisă în kapul lui. și popii șpun mânuile predânsă, iar mai marele zice molitva aceasta în glas mare*“⁵⁷. Ceva mai târziu, se notează: „*Luând sfânta Evanghelie Preotul dintâi, deșkizându*

---

ghe Ciuhandu, *Un vechiu Molitvenic manuscris din Bihor în legătură cu alte Molitvenice*, în „*Biserica Ortodoxă Română*“, LIX (1941), nr. 9-10, p. 572.

54. *Molitfelnic*, Râmnic, 1691, p. 108; București, 1729, p. 108; Iași, 1749, p. 108; Iași 1764, p. 140; Râmnic 1768, f. 55 v.; Râmnic, 1782, f. 56 v.; București, 1794, f. 55 v.; Brașov, 1811, p. 99; Blaj, 1815, p. 114-115; Chișinău, 1820, f. 9-10 r.; Sibiu, 1833, p. 97; Iași 1834, p. 113; Sibiu, 1849, p. 106; București, 1858, p. 80.

55. *Molitfelnic*, Râmnic, 1706, p. 100-101.

56. *Vezi Evhologiu bogat*, București, 1926, p. 126-127.

57. *Molitfelnic*, Iași, 1683, f. 78 r.

opune înkapul celui ce-i făcu Maslul și ținându-l toț, zice Preotul cel dintâi rugăciunea...⁵⁸. Așadar, în edițiile vechi nu găsim nici o precizare legată de faptul că bolnavul ar trebui să deschidă Evanghelia⁵⁹, să o sărute mai înainte, necum după citire preotul să facă vreo interpretare a textului citit, așa cum, uneori a degenerat acest moment din rânduiala Tainei⁶⁰. După citirea rugăciunii, găsim doar precizări că bolnavul „sărută Sf. Evanghelie și pomenește pre dânsul”⁶¹ (în sensul că preotul pomenește pe cel bolnav).

O singură ediție aduce mai multe detalii aici, dar tot în spiritul corectei slujiri: „Iar după săvârșirea aceștia, bolnavul karele primește Taina Maslului, dacă poate sângur întră în mijlokul Preoților, sau ținându-să de ai săi stă, sau șade: iară de nu poate sângur, însăș Preoții îl înkongiură pre dânsul zăkând el pre pat și preotul cel dintâiu luând sfînta Evanghelie și deșkizându o pune cu slovele pe kapul celui bolnav, ținându toț Preoții, iar Preotul celdintâi nu pune mâna asupra, ci cu glas mare zice molitva”⁶².

Preoții coslujitori nu sunt un simplu decor uman în această secvență a Tainei, ci ei sunt împreună-rugători cu protosul, care îi și pomenește în rugăciunea pe care o citește („...această Sfântă Evanghelie pe care slu-

58. *Molitfelnic*, Râmnic, 1706, p. 124.

59. Ediția care, din nefericire, introduce acest element ce lasă loc la multe interpretări și dă avânt superstițiilor este cea de București, 1950: „După aceasta, preotul cel dintâiu, luând Sfânta Evanghelie o dă bolnavului să o sărute și să o deschidă...” (p. 142). După citirea rugăciunii, iarăși, „luând Sfânta Evanghelie depe capul celui ce-i fac Maslu, i-o dă să o sărute” (p. 143). De la această adevărată fetișizare a cărții de cult s-a ajuns, ulterior, la mari exagerări și deviații liturgice.

60. Despre aceste aspecte ale improvizațiilor și misticismelor promovate de unii preoți „prăvilari” printr-o rânduială personală, „sui generis” a Sfântului Maslu, a se vedea opinii corecte, întemeiate teologic și prezentate apologetic, la pr. prof. univ. dr. Nicolae D. Necula, *Ce este deschiderea cărții și dacă este îndreptățită practicarea ei?*, în „Vestitorul Ortodoxiei”, III (1991), nr. 49-50, p. 7 și în „Tradiție și înnoire în slujirea liturgică”, Editura Episcopiei Dunării de Jos, Galați, 1996, vol. I, p. 243-248; *Poate fi săvârșită Taina Sfântului Maslu numai de un singur preot?*, în „Vestitorul Ortodoxiei”, IV (1992), nr. 65, p. 7 și în „Tradiție și înnoire...”, vol. I, p. 239-242; *Când și cum se săvârșește corect Taina Sfântului Maslu*, în „Vestitorul Ortodoxiei”, VIII (1996), nr. 155, p. 7 și în „Tradiție și înnoire în slujirea liturgică”, Editura Episcopiei Dunării de Jos, Galați, 2001, vol. II, p. 405-409; *Pot fi săvârșite Sfintele Taine sau alte lucrări sfințitoare ale Bisericii fără prezența primitorului?*, în vol. „Tradiție și înnoire...”, vol. II, p. 410-415.

61. De exemplu, *Molitfelnic*, București, 1729, p. 135; Iași, 1749, p. 134 ș.u.

62. *Molitfelnic*, Chișinău, 1820, f. 112 v.

jitorii cei împreună cu mine o țin deschisă pe capul robului Tău...”) și ei sunt îndrumați „să zikă ku glas lin «Doamne miluiaștene»”⁶³.

11. Finalul slujbei Maslului. Otpustul

De asemenea, și acest capitol s-a modificat puțin în timp. În ediția Sfântului Dosoftei lipsește textul otpustului; după Râmnic, 1706, otpustul se află integral în toate edițiile de la noi. Sunt cazuri când unele formule de otpust precizează că aici Sfântul Iacov trebuie pomenit ca „Sfântul, slăvitul și întru tot lăudatul Apostol Iakov, fratele Domnului după trup”⁶⁴. Ediția de Chișinău 1820 îl pomenește pe Sf. Apostol Iacov ca pe „cel întâiu arhieru al Ierusalimului, fratele Domnului”⁶⁵.

În legătură cu finalul slujbei, precizările din edițiile vechi sunt foarte sistematice, arătând că se cântă slava, Samoglasnica, glas 4 – „Acum ka-ută spre rugăciunile robilor Tăi” și că face metanii acela căruia i se slujește Sfântul Maslu sau preoții și credincioșii sănătoși fac metanii pentru el, când el este prea neputincios. Acesta trebuie să spună „Binecuvântați, părinți sfințiți...” de trei ori, unele Molitfelnice neprecizând răspunsul pe care trebuiau să-l dea preoții⁶⁶. Această formulă este puțin variabilă:

Iași, 1683, f. 78 v	Bălgrad, 1689, f.87 v	Iași, 1764, p. 175	București, 1858, p. 100	București, 2006, p. 168
<i>Blagosloviți, Părinți sfinți, ertați-mi unul păkătos.</i>	<i>Cinstiților părinți, blagosloviți și mă iertați pre mine păkătosul</i>	<i>Blagosloviți Părinți sfinți și mă ertați pre mine păkătosul.</i>	<i>Bine kuvântați sfinți părinți și mă ertați pre mine păkătosul.</i>	<i>Binecuvântați, părinți sfințiți, și mă iertați pe mine, păcătosul.</i>

Prima ediție care precizează binecuvântarea preoților cu formula „Dumnezeu să te iarte, și să te blagoslovească” este târzie, de secol XIX.⁶⁷ În diverse ediții, peste timp, apar și alte variante:

63. *Evhologhion adekă Molitvenik bogat*, Sibiu, 1849, p. 131. Vezi și ediții ulterioare: București, 1926, p. 147; București, 1998, p. 135; București, 2006, p. 166.

64. *Molitfelnic*, Iași, 1749, p. 137; Iași, 1764, p. 175; Râmnic, 1768, f. 70 v.; Râmnic, 1782, f. 70 v.; București, 1794, f. 70 v.; Brașov, 1811, p. 121; Blaj, 1815, p. 143; Sibiu 1833, p. 133; Iași, 1834, p. 143; Sibiu, 1849, p. 133; București, 1858, p. 100.

65. *Molitfelnic*, Chișinău, 1820, f. 114 v.

66. De exemplu, *Molitfelnic*, Iași, 1834, p. 143.

67. *Evhologhion adekă Molitfenik*, Brașov, 1811, p. 124.

– „*Dumnezău ka să te ierte și să te rădice din patul durerii și ka să te binecuvinteze și să te miluiască, akum și pururi și-n vecii vecilor*“⁶⁸.

- „*Dumnezău ka să te iarte și să te rădice din patul durerii și ka să te blagoslovească și să te miluiască, akum și pururi și-n vecii vecilor. Amin*“⁶⁹.

– „*Dumnezeu să te iarte, și să te rădice din patul boalei, și să te blagoslovească, și să te miluiască pre tine, akum, și pururea, și în veacile veacilor. Amin*“⁷⁰.

- *Dumnezeu să te ierte și să te ridice din patul boalei și să se îndure spre tine, acum și pururea și în vecii vecilor*“⁷¹.

– „*Dumnezeu să te ierte și să te binecuvinteze, și sănătate să-ți dăruiască*“⁷².

– „*Dumnezeu să te ierte și să te binecuvinteze, și sănătate sufletească și trupească să-ți dăruiască*“⁷³

Ca și în edițiile actuale, la final se arăta: „*Și luând blagoslovenie, și iertăciune de la dâșșii, să duce mulțămînd lui Dumnezeu*“. Taina nu se încheie cu apolisul „*Pentru rugăciunile...*“.

C. Particularități ale rânduiei Sfântului Maslu în cărțile de cult ale altor Biserici din Răsărit

I. Probleme actuale privind slujirea Sfântului Maslu, în Biserica Ortodoxă a Greciei, astăzi

În Biserica Ortodoxă a Greciei sunt în uz, astăzi, mai multe ediții de *Evhologhion*, publicate la Atena, în: 1992 (ed. a XI-a), 1996 (ed. a XII-a), 1998 (ed. a XIII-a), 1999 (ed. a XIV-a), 2003 (ed. a XV-a, „revăzută și îmbogățită“), 2004 (ed. a XVI-a). Între acestea nu sunt diferențe esențiale în ceea ce privește rânduiala Tainei Sfântului Maslu. Între ultimele, însă se

68. *Evhologhion*, 1635, f. 96 v – 97 r.

69. *Molităvnik*, Bălgrad, 1689, f. 88 r.

70. *Evhologhion adekă Molitfenik*, Blaj, 1815, p. 143.

71. *Euhologiu (greco-catolic)*, Blaj, 1913, p. 120.

72. *Evhologiu bogat*, București, 1926, p. 148.

73. *Aghiasmatar*, București, 2002, p. 168; *Molitfelnic*, București, 2006, p. 168.

remarcă diferența că, în cea din 1999, în timp ce preotul citește rugăciunea „*Doamne, Care cu mila și cu îndurărilor...*” sunt rânduie a se rosti troparele, pe când în cea din 2004 se arată că mai întâi preotul citește rugăciunea, apoi urmează troparele.

Una dintre problemele cu care s-a confruntat nu demult teologia liturgică greacă este modul în care trebuie abordată și aplicată în slujire evoluția rânduiei Maslului, de la o formă primară a unei rugăciuni asupra „untdelemnului bolnavilor”, care se făcea în timpul liturghiei și până la forma extinsă, de sec. XIII-XIV, încă elaborată ulterior și moștenită până astăzi mai întâi prin codificare în manuscrise, apoi prin tipărire în ediții succesive. În baza formelor simple de Maslu, care se păstrează în unele manuscrise, în Grecia a circulat, o vreme, curentul „restrângerii” sau al „ajustării” slujbei Sfântului Maslu, din cauza lungimii și greutateii slujbei, în forma de astăzi. Practica bisericească înregistrează, pentru a doua jumătate a secolului trecut, această tendință, dar au fost destule voci de persoane autorizate care au sesizat, condamnat și îndreptat acest lucru: „*Lungimea rânduiei face aproape cu neputință deplina săvârșire cu acrivie a acesteia în case. De aici, aproape toți clericii recurg la prescurtări și omisiuni, nu întotdeauna dintre cele mai fericite. Astfel, de pildă, mulți preoți citec rugăciunile în taină sau le sar cu desăvârșire, în timp ce repetă fiecare Evanghelie sau ectenie...*”⁷⁴. De asemenea, se obișnuiește, uneori, să se evite pomenirea numelor din pomelnicele depuse de credincioși, atunci când Maslul se săvârșește la biserică și sunt multe pomelnice, folosindu-se formula „*pentru cei care sunt de față la această sfântă Taină...*” sau „*pentru cei care se vor unge cu sfânt untdelemnul acesta*”.

În ceea ce privește ungerea bolnavului/bolnavilor cu untdelemnul sfințit, datorită faptului că manuscrisele nu consună în această privință, au apărut în timp și sunt în uz mai multe variante de ungere, la:

1. frunte, urechi și mâini;
2. frunte, barbă, obraji și mâini;
3. ochi, urechi, gură și picioare;
4. toate mădularele, din cap și până în picioare;

74. K. Papaghiani, *Liturgică – ritual*, Direcțiunea generală a educației ecleziastice, Atena, 1972, p. 351-352, apud. Prof. dr. Ioannis Foundoulis, *Dialoguri liturgice*, Editura Bizantină, București, 2009, vol. III, p. 37.

5. unii preoți ung bolnavul, pe toți cei prezenți și chiar și casa, la „fiecare ușă, fereastră, foișor și stâlp... până la bucătărie și grajd“.

În practică, astăzi, preoții sunt îndrumați să ungă bolnavul, în chipul crucii, la frunte, barbă, cei doi obraji și pe palme – pe ambele părți⁷⁵ sau, mai simplu, pe frunte și la mâini.

Tot în Grecia există pe alocuri tradiția potrivit căreia, la Sfântul Maslu, în loc de făină de grâu să se aducă doar grâu, asupra căruia să se citească întreaga rânduială. Din acest grâu se obișnuiește a se face făină pentru prescuri, care se folosesc la Sfânta Liturghie⁷⁶.

Nu în ultimul rând, există și problema de a se folosi sau nu binecuvântarea mare de la începutul Tainei. Aceasta se regăsește în rânduiala actuală din Molitfelnic, fiind un temei al unirii, odinioară, a Maslului cu Liturghia. Doar anumite manuscrise arată clar acest lucru, dar binecuvântarea mare este indicată de Evhologhionul grecesc de astăzi; cu toate acestea până spre jumătatea secolului XX, unii preoți greci, tradiționaliști și foarte scrupuloși, nu o foloseau. Utilizarea în cult a unor ediții mai vechi ale Evhologhionului a condus la această practică, de a nu se rosti binecuvântarea mare la Sfântul Maslu⁷⁷.

În chip concret, între Molitfelnicul românesc actual și Evhologhionul grecesc actual sunt mai multe diferențe, care se pot sintetiza astfel:

75. Prof. dr. Ioannis Foundoulis, *op. cit.*, vol. I, p. 124. În același loc însă, autorul provoacă o mare confuzie, întrucât, după ce recomandă o variantă corectă și oarecum în consonanță cu practica celorlalte Biserici, afirmă: „*Singurul lucru pe care poate să-l recomandăm cineva, aflându-se în fața acestei varietăți pe care o prezintă slujba Maslului, este ca preoții să urmeze cu evlavie tradițiile lor locale, aplicând cu acrivie tradiția pe care au primit-o și care se păstrează de veacuri în Biserica lor locală*“. Unde este, atunci, și ce sens mai are străduința Bisericii (a autorității ecleziastice), de a dobândi uniformitatea liturgică pentru toți slujitorii, cărora le pune la dispoziție cărți de slujire bine diortosite și, prin acestea, un model unitar slujire?

76. *Ibidem*, vol. IV, p. 20.

77. Vezi, de exemplu Ευχόλογιον τὸ Μέγα, Veneția, 1862, p. 260 și 265, în care lipsește binecuvântarea mare și chiar notarea explicită privind rostirea binecuvântării mici, la începutul slujbei Maslului. Nu după mult timp, Evhologhionul tipărit la Atena, în 1950, notează însă explicit folosirea binecuvântării mari (p. 97-191). Ultimele șase ediții, indicate mai sus, indică binecuvântarea mare, la începutul Tainei.

Evhologhion, Atena, 2004	Molitfelnic, București, 2006
După binecuvântarea mică, se zice „ <i>Sfinte Dumnezeule...</i> “ (p. 162).	După binecuvântarea mică, se zice „ <i>Împărate ceresc...</i> “ șcl. (p. 126).
După Psalmul 142 se cântă ectenie întreită prescurtată, în care se pomenește/ se pomenesc cel/cei pentru care se face Maslul: „ <i>Ἐλέησον ἡμᾶς ὁ Θεός κατά τό μέγα ἐλεός... Ἐτι δεόμετα... {Οτι ἐλεήμων...}</i> “ (p. 164).	După Psalmul 142 se cântă ectenie mică (p. 127).
Stihul de la Canon este mai scurt: „ <i>Stăpâne, Hristoase, miluiește pe robul Tău!</i> “ – „ <i>Δέσποτα Χριστέ, ἐλέησον τόν δοῦλόλόν σου</i> “ (p. 166).	Stihul de la Canon este mai bogat: „ <i>Stăpâne, Hristoase, milostive, miluiește și tămăduiește pe robul Tău!</i> “ (p. 127).
La ectenia mare se pomenește și ierarhul locului / primatul Bisericii – „ <i>Υπερ του Ὁ Ἀρχιεπισκόπου ἡμῶν (Ν) του τιμίου πρεσβυτερίου...</i> “ (p. 174).	La ectenia mare nu se pomenește ierarhul.
Rugăciunea sfințirii uleiului se citește doar 1 dată.	Rugăciunea sfințirii uleiului se citește de 7 ori (p. 136-137).
Rugăciunea „ <i>Părinte Sfinte...</i> “ se rostește în taină, de către fiecare preot, lucru bine precizat: „ <i>Ἀν;τη ἡ Ἐὐνχὴ λέγεται μυστικός παρ' ἑνός ἐκάστου τῶν ~Ιερέων...</i> “ (p. 185).	Rugăciunea „ <i>Părinte Sfinte...</i> “ se rostește în auzul bolnavului de către fiecare preot (p. 144).
Din rânduiala Maslului lipsește troparul „ <i>Doamne, armă asupra diavolului...</i> “.	Troparul „ <i>Doamne, armă asupra diavolului...</i> “ se cântă după prima rugăciune (în tradiție și în practică, pe alocuri – în mănăstiri mai ales, se cântă chiar după fiecare rugăciune, din cele șapte), în timp ce preotul unge, cu uleiul sfințit, pe cel bolnav (p. 143).
După citirea rugăciunii cu Evanghelia pe care preotul o deschide și o așază pe capul bolnavului, se arată că „ <i>preotul dă bolnavului să sărute Evanghelia și preotul îl pomenește pe el</i> “*.	După citirea rugăciunii cu Evanghelia deschisă pe capul celui bolnav, se cântă stihurile „ <i>Izvorul tămăduirilor...</i> “ ș.c.l. (p. 167).

* Mulțumim pc. pr. dr. Iulian Eni, de la Tesalonic, pentru faptul că ne-a pus la dispoziție mai multe ediții de Evhologhion și pentru că ne-a oferit câteva observații pertinente privind rânduiala Tainei Sfântului Maslu, așa cum se slujește ea în Biserica Ortodoxă a Eladei, astăzi.

II. Sfântul Maslu în Biserica Ortodoxă Coptă

De asemenea, câteva particularități interesante se păstrează, în rânduiala Sfântului Maslu din Biserica Coptă, în care se tezaurizează forme liturgice străvechi, în uz până astăzi. Credinciosul sau credincioșii care primesc această Sfântă Taină trebuie să se spovedească mai întâi și să primească dezlegare de păcate. În cazul în care Maslul se săvârșește acasă, participă toată familia la rugăciune. Se pregătește candelă cu ulei de măsline și șapte fitile.

Rânduiala are mai multe particularități:

– la aprinderea primului fitil, preotul rostește o scurtă rugăciune specială și „Tatăl nostru“, apoi face o scurtă rânduială de mulțumire, după care pune tămâie în cădelniță și tămâiază casa în cele patru părți, toți cei prezenți rostind Psalmul 50;

– se cântă o ectenie pentru cei bolnavi, de alungare „a duhului bolii“ și se face o rugăciune dezvoltată, cu un dialog dinamic între preot și cei prezenți;

– după mai multe rugăciuni de slăvire a lui Dumnezeu și cerere, se rostește Ectenia Mare și rugăciunea de sfințire a untdelemnului, apoi citirea din Epistola Sfântului Iacob și Evanghelia de la Ioan 5, 1-17 – vindecarea slăbănogului de la Vitezda;

– preotul rostește trei ectenii mici, toți cei prezenți spun „Crezul“, apoi preotul rostește cereri pentru vindecarea bolnavului;

– la aprinderea celui de al doilea fitil, preotul rostește „Tatăl nostru“, o rugăciune pentru cei aflați în călătorie, cântă „Sfinte Dumnezeule“ și citește Evanghelia de la Luca 19, 1-10 – pocăința vameșului Zaheu și citește rugăciunea a doua pentru însănătoșirea bolnavului;

– când preotul aprinde al treilea fitil, se citește de la I Corinteni, cap. 12, apoi Evanghelia de la Matei 10, 1-8 – trimiterea apostolilor la propovăduire și o rugăciune de cerere pentru cel bolnav;

– la al patrulea fitil, se rostește iarăși „Tatăl nostru“, se citește Apostolul de la Romani, cap. 8, 14-21, rugăciunile mici și Psalmul 50, apoi Evanghelia de la Luca 10, 1-19 - trimiterea celor 70 de ucenici la propovăduire și rugăciunea a patra pentru cel bolnav;

– la al cincilea fitil, după „Tatăl nostru“ se citește din Epistola către Galateni 2, 16-20, se spun rugăciunile mici, Psalmul 141 și preotul ci-

tește Evanghelia de la Ioan 14,1-19, apoi rugăciunea de cerere pentru cel bolnav;

– la al șaselea fitil aprins, se citește de la Coloseni 3, 12-17 și Psalmul 41, apoi Evanghelia de la Luca 7, 36-50 – spălarea picioarelor Mântuitorului, de către femeia păcătoasă, apoi preotul rostește rugăciunea a șasea;

– la rugăciunea a șaptea, se citește mai întâi de la Efeseni 6, 10-18, apoi Psalmul 24 și de la Matei 6, 14-18, apoi rugăciunea a VII-a pentru cel bolnav, preotul ținând mâinile pe capul acestuia.

După fiecare dintre aceste rugăciuni, bolnavul este uns cu ulei sfințit (la frunte, la ochi, la nări, la urechi, pe obraz sau la gură, pe piept, pe mâini și pe picioare), iar ultima rugăciune se citește cu Evanghelia deschisă pe capul acestuia.

În Postul Mare, Taina nu se săvârșește oricând, ci mai aproape de sfârșitul acestei perioade; ultima dată se face în ultima vineri din Postul Mare (deci nu în Săptămâna Sfințelor Pătimiri). De asemenea, se pune foarte mare accent pe caracterul de gratuitate al acestei Sfinte Taine, preotul neputând primi nimic drept recompensă pentru slujirea lui. Cine ar dori să îi ofere ceva, trebuie să aducă darul său la biserică, cu alt prilej și nu ca plată pentru Sfânta Taină a Maslului, ci ca ofrandă a sa. Se subliniază, de asemenea, caracterul tainic al vindecării, care uneori, deși cerută cu stăruință, ea întârzie să apară. Pentru a sublinia această taină a vindecării, la sfârșitul primei rugăciuni pentru bolnavi, preotul rostește: *„Dacă voiești ca acesta să rămână în boala lui pentru altă vreme, dăruiește-i puterea de a o purta fără cârtire. Dacă ai poruncit să fie luat sufletul lui, să fie din mâna îngerilor celor luminoși să-l izbăvească de demonii întunericului”*⁷⁸.

---

78. Pr. dr. Talaat Takla Mourkous, *Sfintele Taine în Biserica Ortodoxă Coptă și în Biserica Ortodoxă Română (teză de doctorat alcătuită alcătuită la catedra de Teologie Liturgică și Pastorală a Facultății de Teologie Ortodoxă „Patriarhul Justinian” din București, sub îndrumarea științifică a pr. prof. dr. Nicolae D. Necula)*, București, 2006, p. 137. Notăm că, din cauza puținelor informații existente, la temă, în teologia românească informațiile din acest subcapitol le-am prelucrat după capitolul „Taina Sfântului Maslu în Biserica Ortodoxă Coptă și în Biserica Ortodoxă Română” din această teză de doctorat, p. 127-146. A se vedea același capitol, îmbogățit și publicat de autorul său sub titlul *Taina Sfântului Maslu în Biserica Coptă și în Biserica Ortodoxă Română*, în „Teologie și Viață”, XVIII (LXXXIV), 2008, nr. 7-12, p. 169-184.

III. Sfântul Maslu în Biserica Armeană

În învățătura de credință a Bisericii Armene se arată că astăzi, la armeni Taina Sfântului Maslu se săvârșește în cazuri excepționale. Unii confundă, această Taină cu ungerea copilului, la Botez, cu untdelemn sfințit; după alții, fără a fi socotit Taină, Maslul s-ar confunda ori cu vizitarea bolnavului și ungerea lui, spre însănătoșire, ori cu ungerea cu ulei a trupului credinciosului care tocmai a murit⁷⁹. Cu toate acestea, în Biserica Armeană se păstrează și se săvârșește Taina Sfântului Maslu, după o rânduială care cuprinde mai multe momente⁸⁰.

Indicațiile inițiale arată că Maslul se face „*grabnic, asupra bolnavilor, pentru însănătoșire și iertarea păcatelor*“.

Schematic, slujba Tainei Sfântului Maslu, în Biserica Armeană, se derulează astfel:

- binecuvântarea mică;
- „Tatăl nostru“... și un Psalm⁸¹;
- ectenie întreită prescurtată și o rugăciune pentru sănătate, Psalmul 50;
- primul apostol, de la Iacov 5, 10-16 și prima pericopă evanghelică, de la Marcu 6, 7-13;
- Crezul, Psalmul 50, câteva tropare preluate din rânduiala Pavecerniței („*Valurile mării neconținut mă tulbură...*“ – potrivit Ceaslovului armenesc) și prima rugăciune;
- al doilea apostol, de la I Ioan 1, 3-10 și a doua pericopă evanghelică, de la Luca 19, 1-10;
- ectenie întreită prescurtată, o rugăciune scurtă pentru sănătate, un tropar și o altă rugăciune pentru sănătate;
- al treilea apostol, de la II Corinteni 6, 16-18; 7, 1 și a treia pericopă evanghelică, de la Marcu 5, 24-34;

79. Câteva date la pr. dr. Hayazat Martikyan, în vol. *Biserica Apostolică Ortodoxă Armeană*, Editura Zamca, București, 2009, p. 52-53.

80. Mulțumim părintelui arhim. dr. Zareh Baronian, care a oferit prețioase date despre această Taină, netradusă încă în limba română.

81. Întrucât slujba armenească a Sfântului Maslu nu este tradusă încă în limba română, a fost dificilă identificarea textelor indicate, cu atâta bunăvoință de pcuv. arhim. Zareh Baronian. Nu am reușit, de exemplu, identificarea în Sfânta Scriptură în limba română a acestui psalm, al cărui text începe cu expresia „*Trimite, Doamne, lumina Ta...*“.

- o rugăciune pentru sănătate, de mare întindere, Psalmul 50 și un tropar de la Miezonoptică;
- al patrulea apostol, de la Efeseni 3, 1-12 și a patra pericopă evanghelică, de la Matei 11, 20-30;
- ectenie întreită prescurtată, o rugăciune mai scurtă și o cântare din rânduiala Utreniei;
- al cincilea apostol, de la Romani 15, 1-7 și a cincea pericopă evanghelică, de la Luca ⁸²;
- ectenie întreită prescurtată, rugăciune de mică întindere, Psalmul 50, câteva tropare de la Miezonoptică (din zilele de miercuri și vineri, care se cântă pe glasuri – conform Ceaslovului armenesc), altă rugăciune mică;
- al șaselea apostol, de la Romani 12 și a șasea pericopă evanghelică, de la Marcu 11, 22-26;
- ectenie întreită, rugăciune scurtă, Psalmul 50, alte imne de la Miezonoptică, altă rugăciune pentru sănătate;
- al șaptelea apostol, de la I Ioan 2, 20-29 și a șaptea pericopă evanghelică, de la Luca 7, 36-50;
- ectenie întreită prescurtată, o rugăciune de mare întindere – în cultul armean considerată cea mai importantă din toată rânduiala Maslului.

După această succesiune a celor șapte „seturi“ de citiri (apostol, evanghelie, rugăciune, lecturi din psalmi sau tropare), cartea de ritual indică astfel: „*Jumătate dintre preoți stau în dreapta bolnavului și cealaltă jumătate în stânga acestuia*“. În centru stă protosul, care „*pune Evanghelia pe capul bolnavului*“ și citește cea mai lungă rugăciune din toată rânduiala Maslului la armeni. Urmează apoi ectenie întreită prescurtată, o altă rugăciune scurtă și o altă ectenie, specială: „*Să ne rugăm Domnului cu toții ca El să ne facă părtași de mila Lui...*“. Rânduiala se încheie cu o binecuvântare – „*Doamne, Iisuse Hristoase Dumnezeuul nostru, păzește poporul Tău...*“ și cu rugăciunea „Tatăl nostru“.

După cum s-a constatat, rânduiala prezentată și care se săvârșește astfel nu cuprinde o rugăciune de sfințire a uleiului. Pentru singura ungere care se face la Maslu, la armeni, în partea de sfârșit, se folosește ulei sfințit mai înainte, în cadrul unei slujbe speciale, din Joia Mare, unită cu ritualul „spălării picioarelor“. Acest ulei sfințit (care nu este și nu trebuie confundat

---

82. De asemenea, nu am reușit identificarea „*Pildei prietenului cercetat noaptea și a celor trei parale*“ (?), în textul scripturistic românesc.

cu Sfântul și Marele Mir – care se prepară, se sfințește și se întrebuițează după reguli și rânduieli foarte precise, la armeni!) se păstrează în biserică și, atunci când preoții săvârșesc Maslu, iau din el și folosesc pentru uns bolnavul, conform rânduielii specifice arătate mai sus.

D. Despre specificul slujirii Tainei Maslului, în Bisericile de limbă slavă

I. Influențe slave în Ortodoxia din Basarabia, privind Sfântul Maslu

Datorită faptului că sursele primare sunt aceleași și în Molitfelnicul slav, rânduiala Sfântului Maslu este foarte asemănătoare aceleia din Molitfelnicul în limba română. Diferă puțin mentalitatea potrivit căreia această Taină se săvârșește, cel mai adesea, doar la cererea credincioșilor, care sunt confrunțați cu situația gravă a bolii și, din nefericire, doar în ultimă instanță, când bolnavul se află în ultima fază a bolii. Se pare că este o influență de sorginte apuseană, intrată în spiritualitatea slavă după secolul XVII, deodată cu tipăriturile mitropolitului Petru Movilă al Kievului⁸³.

Nu lipsește însă nici aspectul comunitar al Tainei. Atunci când preotul anunță în parohie săvârșirea Sfântului Maslu (ceea ce înseamnă că această Taină nu se află în programul săptămânal al parohiilor/bisericilor, ci se face rar), participă întreaga suflare, dar și preoții și credincioșii satelor vecine. S-a păstrat corecta tradiție, străveche, în baza căreia Sfântul Maslu se săvârșește imediat după Sfânta Liturghie. Cu câteva zile înainte, preoții care vor sluji la Maslu spovedesc pe toți credincioșii care vor participa la Taină. Este împă-mântenită tradiția (greșită, de altfel!) a aducerii, la Sfântul Maslu, a felurite obiecte vestimentare ale unor bolnavi nedeplasabili, pe care preoții le așează sub Sfânta Evanghelie (sic!) și pe care, la sfârșit, le ung cu untdelemn sfințit. Se urmărește ca, îndeosebi, Sfânta Taină să se săvârșească într-o zi de post, toți participanții, preoți și credincioși, postind, în preliminar, câteva zile.

Credincioșii aduc ulei și făină, pentru a fi sfințite de preoți, apoi folosite cu evlavie. Există tradiția ca, mai ales în Postul Mare, când se săvârșește Sfântul Maslu în fiecare săptămână, să se strângă uleiul de la mai multe Masle, iar credincioșii să-l țină la loc curat, la icoane de exemplu, și să-l

---

83. Opinie a ierom. Petru Păduraru, în *op. cit.*, p. 239 și nota 44.

folosească în casă, cu evlavie, pentru ungere, mai ales la caz de boală, astfel: credincioșii aduc, cu ocazia primului Maslu, uleiul și făina, care se păstrează în biserică, pe o masă specială, în toată perioada postului și peste care preoții citesc de 7 ori rânduiala Tainei. La sfârșitul Postului Mare, la ultimul Maslu din Miercurea Sfintelor Pătimiri, jumătate din uleiul sfințit rămâne la biserică, pentru candelă, iar cealaltă jumătate este luată de credincioși acasă. Credincioșii aduc, drept jertfă, și câte 7 lumânări mari, de ceară, pe care le aprind, spre sănătatea membrilor familiilor lor.

Se obișnuiește, de asemenea ca, înainte de Maslu să se săvârșească și slujba Aghesmei Mici, iar după Sfântul Maslu să se adauge diverse dezlegări de păcate, de blesteme etc.

Slujba se derulează cu mult fast, preoții fiind îmbrăcați în toate veșmintele. În zonele unde sunt mănăstiri, atunci când în parohii se săvârșește Sfântul Maslu, este tradiția de a se aduce, cu acest prilej, o icoană făcătoare de minuni. În timpul slujbei, aceasta stă în sfânta biserică, iar după slujbă este dusă, ca într-o procesiune, la casele oamenilor foarte bolnavi sau chiar pe moarte, care sunt binecuvântați cu sfânta icoană și unși cu ulei sfințit de la Sfântul Maslu.

O particularitate mai veche în rânduiala Maslului din spațiul slav este modul de ungere a bolnavului. Când ungea cruciș pe cel bolnav la frunte, la inimă, la urechi și la mâini, folosind un pământuf, preotul rostea „*Ajutorul nostru în numele Domnului care au făcut cerul și pământul*“ apoi binecuvânta pe cel bolnav și zicea: „*Auzi-te Domnul în ziua grijii tale, folosim – va numele Tău, Dumnezeuului lui Iacov*“⁸⁴. O notă deloc bună pentru specificul Maslului la slavi îl reprezintă săvârșirea, în vechime, a acestei Taine pentru morți⁸⁵.

Se observă, pe de o parte, fervoarea uneori prea exuberantă a spiritului slav, iar pe de altă parte atracția pentru fastul de sorginte bizantină, ambele susținute de evlavia poporului, însetat de rugăciune și dornic de a dobândi vindecare.⁸⁶

84. În edițiile kievene din 1635 și 1689. Vezi C. Cornescu, *op. cit.*, p. 619.

85. Câteva referiri la pr. dr. Gheorghe Ciuhandu, *op. cit.*, p. 571 - nota de subsol.

86. Mulțumim pe. pr. Roman Botezatu, de la parohia „Pocrov“ din localitatea Dondușeni, Republica Moldova, pentru bunăvoința de a ne fi acordat câteva detalii privind tradiția Sfântului Maslu în Biserica Ortodoxă Rusă și influențele slave privind săvârșirea acestei Sfinte Taine, în zona Basarabiei, astăzi.

II. Maslul la ortodocșii polonezi

Tot sub influența tradiției slave se află și ortodoxia poloneză⁸⁷. În acest spațiu, Sfântul Maslu se săvârșește, de asemenea, foarte rar (în multe parohii doar o dată pe an), în Postul Mare sau în Postul Adormirii Maicii Domnului. La Maslu slujesc șapte sau mai mulți preoți. Există și situația în care, dacă Maslul se săvârșește la spital sau acasă la un credincios bolnav, atunci slujește doar un preot! Dintre credincioși, participă la Maslu doar cei bolnavi sau cei care au necazuri mari; Maslu se face des și pentru creștinii muribunzi. Există, pe alocuri, superstiția că, dacă unii credincioși sănătoși participă la Maslu, riscă să se îmbolnăvească! În cazul în care bolnavul poate susține un dialog minimal cu preotul și se poate mișca, după Sfântul Maslu este spovedit, apoi a doua zi merge la biserică, participă la Sfânta Liturghie și este împărtășit; dacă este prea neputincios, Preacuratele Taine i se oferă acasă, de către preot.

În ceea ce privește rânduiala, ca particularități se remarcă: 1. citirea rugăciunii de sfințire a untdelemnului, doar o dată, de către protos, ceilalți preoți urmărind textul acesteia „în taină”; 2. la rugăciunea finală, nu se deschide Evanghelia peste bolnav, evitându-se astfel și citirea din ea și eventualele „interpretări”.

III. Particularități ale Maslului, la lipovenii popovți

În chip special se evidențiază săvârșirea Sfântului Maslu în Biserica Lipovenească (de rit vechi), care păstrează în Molitfelnicul ei forma neîndreptată a slujbei, cea de dinainte de reforma din timpul patriarhului Nicon (sec. XVII). La lipoveni, Maslul se face la cerere, dimineața, după ce bolnavul a fost mai întâi spovedit și împărtășit. Rânduiala, în linii mari, este următoarea:

– după ce se cădește „în patru părți”, preotul dă binecuvântarea mică, după care se rostesc rugăciunile începătoare, apoi Psalmul 142;

– se rostește ectenia mare și se cântă „Dumnezeu este Domnul...”, cu stihurile „pe 5”;

---

87. Mulțumiri părintelui lect. dr. Tomasz Stempa, de la Academia Teologică de la Varșovia, care a binevoit a răspunde la mai multe întrebări ale subsemnatului, privind modul în care se săvârșește Taina Sfântului Maslu în Biserica Ortodoxă a Polonei.

– după al treilea și al șaselea Irmos de la Canonul Sfântului Maslu, se pune ectenie mică întreită, cu pomenirea numelui bolnavului, urmând apoi Laudele, rugăciunile mici, troparele de umilință și rugăciunea „Împărate, Tămăduitorule...“;

– preotul dă iarăși binecuvântarea mică, apoi se rostesc rugăciunile mici, Psalmii 50 și 90 și Crezul, apoi molitva „Doamne, Care cu mila și cu îndurărilor Tale...“, ce se citește doar o singură dată;

– se citesc apoi cele 40 de tropare și condace și setul de 7 pericope apostolice și evanghelice, cu rugăciunile dintre ele – aceleași ca și în Molitfelnicul românesc actual;

– în cazul în care Sfântul Maslu se săvârșește pentru un bolnav bărbat, se citesc Evangheliile păstrate până astăzi și în Molitfelnicul românesc; pentru femei se citesc Evangheliile următoare:

Evanghelia	1	2	3	4	5	6	7
Sfântul Maslu la lipoveni	Matei cap. 34	Marcu cap. 23	Luca cap. 40	Matei cap. 32	Marcu cap. 21	Luca cap. 39	Matei cap. 26
Correspondentul textelor scripturistice din ediția actuală a Bibliei în limba română	Matei 10, 1; 5-8 (trimitere apostolicilor)	Marcu 6, 7-13 (trimiterea apostolicilor)	Luca 9, 1-6 (trimiterea apostolicilor)	Matei 8, 5-13 (vindecarea slugii sutașului)	Marcu 5, 24-34 (vindecarea femeii cu scurgere de sânge)	Luca 8, 41-56 (învierea fiicei lui Iair)	Matei 8, 14-23 (vindecarea soacrei lui Petru)

Bolnavul se unge cu untdelemnul sfințit pe frunte, la gură / barbă, la urechi, pe piept și palmele pe ambele fețe, în acest timp preotul rostind stihul „*Auzi-ne, Doamne; auzi-ne, Stăpâne; auzi-ne Sfinte...*“⁸⁸.

Se observă fondul comun al rânduielilor cu acelea din Biserica noastră, dar și distincțiile clare, care atestă vechimea rânduielilor, cu similitudini în conținutul unor manuscrise grecești normative pentru Molitfelnicul tipărit. Trebuie apreciată puterea de conservare și de transmitere cu fide-

88. Mulțumim părintelui Fiodor Trefil, parohul bisericii lipovenești „Adormirea Maicii Domnului – Pocrov“ și „Sfântul Nicolae“ din Galați, care a oferit multe lămuriri, în vederea realizării acestor observații.

litate, până astăzi, a acestor rânduieli, formă de rezistență și de păstrare a identității etnice, prin cult⁸⁹.

E. Câteva concluzii și propuneri de completare a rânduielii Sfântului Maslu, din Molitfelnicul românesc actual

Deși foarte cunoscută și utilizată în cult, cartea numită „Molitfelnic“ ascunde încă destule taine. Unele dintre aceste necunoscute sunt de natură istorică, formularul tipărit astăzi fiind rezultatul unei lungi evoluții. Această devenire începe cu primele manuscrise, cu textele primare, trece prin etapa de elaborare organică a conținuturilor rânduielilor Sfintelor Taine (a Maslului, în particular) și ierurgii și prin cele de însumare – adunare a tuturor variantelor, de comparare, decantare a formelor optime și eliminare a celor imperfecte și imperfectibile. Deodată cu tiparul, până la o vreme apar și mai multe complicații: se tipăresc formele oarecum maturizate, dar și forme nedefinitive de Molitfelnic, produsele tipărite diferențiindu-se în funcție de sursele folosite și de contextul spiritual – eclesial al utilizării în cult.

În cei peste 400 de ani de existență, Molitfelnicul tipărit în limba română cunoaște o oarecare stabilitate. Unele dintre primele exemplare românești păstrate, de secol XVII (nu îl numărăm aici pe cel de la Târgoviște, 1545, care era complet în slavonă), sunt foarte dependente de sursele lor slavone după care au fost traduse, lucru demonstrat de prezența abundentă a unor sintagme liturgice în această veche limbă. Totuși, se observă ușor că nu există diferențe radicale între primele Molitfelnice tipărite în limba română și ultima ediție. Un preot cunoscător al limbii ruse sau slavone ar putea sluji astăzi Sfântul Maslu (dar și celelalte Taine și ierurgii!), fără nici o împiedicare, după vechile Molitfelnice tipărite la noi în secolele XVII, XVIII, XIX.

Pe de altă parte, comparativ, se observă, lesne, destule diferențe între tipicul românesc al Maslului și rânduiala slujirii acestei Taine, atât în Bisericile de limbă greacă, dar și în cele de limbă slavă. Cu câteva excepții, indicate în studiul de față, de asemenea, aceste diferențe nu sunt radicale. Pre-

---

89. În cultul lipovenesc, pentru Sfântul Maslu este folosită o ediție a cărții intitulată *Освящение масла*, tipărită la Moscova în 1909, după o ediție a patriarhului Iosif al Moscovei, de sec. XVII.

oții români care slujesc la parohii din spațiul spiritual grec sau slav folosesc fără probleme Evhologhioanele / Molitfelnicele acelor Biserici. Cele două surse greco-slave sunt prețioase și au contribuit decisiv la plinirea rânduiei Maslului, în limba română, din punct de vedere al tipicului (Evhologhionul grecesc), al stării de rugăciune în care trebuie să intre și să rămână preotul și al evlaviei poporului (Molitfelnicul sau Trebnicul rusesc).

Cu toate acestea, ar fi foarte potrivite câteva revizuiți pentru ca, pentru rânduiala Sfântului Maslu cel puțin, Molitfelnicul românesc să poată cunoaște o altă etapă, superioară din punct de vedere al formei sale și al conținutului său. Dintre acestea, expunem aici câteva propuneri:

- pregătirea preoților slujitori și a credincioșilor care doresc să participe la această Taină, prin post, spovedanie, participare la Sfânta Liturghie și împărtășire;

- pe cât posibil, săvârșirea Tainei Sfântului Maslu imediat după Sfânta Liturghie, așa cum se proceda până spre secolul al XIV-lea, de când a început fenomenul desprinderii Tainelor de Liturghie;

- ectenia mică de dinaintea Canonului Sfântului Arsenie, care nu are nici o noimă în acel loc și în acel moment al rânduiei Tainei să fie înlocuită cu ectenie întreită prescurtată, așa cum este în Evhologhionul grecesc și cum, la noi, este rânduit după citirea fiecărei pericope evanghelice din cadrul Tainei;

- pomenirea ierarhului locului la ectenia mare de la începutul rânduiei Tainei, așa cum se făcea în vechime și cum a rămas în Biserica Greacă, prezența ierarhului – prin pomenire – la această Taină arătând pleroma Bisericii, care se roagă stăruitor pentru dobândirea sănătății sufletești și trupești, de către cel / cei bolnav(i);

- adăugarea, la Rugăciunea de la ungerea bolnavului („*Părinte Sfinte...*“) a numelor unor sfinți care sunt mari tămăduitori, la care creștinii ortodocși români – dar și cei ruși sau greci! – au mare evlavie și care ar întregi în mod fericit ceata „Sfinților Doctori fără de argint“: Sfântul Cuvios Patapie Egipteanul, Sfântul Ioan Rusul, Sfântul Nectarie de la Eghina, Sfântul Luca al Crimeii și alți sfinți cu harisma tămăduirii;

- la rugăciunea finală, renunțarea la indicația ca preotul să dea bolnavului Evanghelia spre a o săruta și deschide – gest fără o semnificație esențială pentru lucrarea în sine a Tainei, în vederea eliminării oricăror speculații sau interpretări tendențioase ale acestui simplu ritual.

Într-un timp al înrăirii sufletului omenesc și al îmbolnăvirii tot mai grave a trupului, creștinul are multă trebuință de Dumnezeu. Apropierea de El, prin rugăciune, îi aduce speranță și putere, mai ales când cineva se confruntă cu „proba de foc“ a bolii. În această situație, Biserica intervine cu „leacul“ cel minunat și negreșelnic al harului Sfântului Duh, care lucrează tămăduire sufletească și trupească, atunci când creștinul cere aceasta și, adesea, chiar și dobândește. Uneori, din taina voinței lui Dumnezeu, nu!... Dar primește, cu certitudine, întărirea în credință și puterea de a purta crucea bolii, până la capăt, cu demnitate. Filele vechilor Molitfelnice, cel mai tocite la capitolul Tainei Maslului, arată lămurit câtă credință și nădejde au vădit mereu, creștinii, prin participarea la slujbă, pentru această râvnă primind în schimb răspunsul lui Dumnezeu: sănătate pentru suflet și pentru trup.